

HÖGSTA DOMSTOLENS

BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 16 juni 2008

Ö 2940-07

KLAGANDE

IE

MOTPART

Ackordscentralen/Företagsrekonstruktion AB, 556267-4472

Box 2525

403 17 Göteborg

Ombud: Advokat CM och jur.kand. HA

SAKEN

Återupptagande av mål om skadestånd

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Västra Sveriges beslut den 14 juni 2007 i mål T 4217-06

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen undanröjer hovrättens beslut och visar målet åter till hovrätten för fortsatt handläggning.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

IE har yrkat att Högsta domstolen skall undanröja hovrättens beslut och återförvisa målet till hovrätten för vidare handläggning.

Ackordscentralen/Företagsrekonstruktion AB har bestritt yrkandet.

SKÄL

Sedan hovrätten satt ut målet till huvudförhandling den 15 maj 2007 uteblev IE, som för sin talan själv, från denna.

Av 50 kap. 21 § första stycket jämfört med 32 kap. 6 § rättegångsbalken följer att ett överklagande till hovrätt förfaller om den klagande utan laga förfall uteblir från en utsatt huvudförhandling.

IE var på grund av sjukdom förhindrad att närvara personligen vid huvudförhandlingen. Hovrätten har emellertid funnit att hon inte haft laga förfall för utevaron eftersom det saknats anledning att anta att hon inte haft möjlighet att ställa ombud för sig. IEs överklagande till hovrätten har därför förklarats förfallet och hennes ansökan om att målet skulle återupptas har avslagits.

Frågan i målet är om IEs underlåtenhet att låta sig representeras av annan vid huvudförhandlingen innebär att hon saknade laga förfall trots att hon hade giltig ursäkt för sin personliga utevaro.

Vad som i fråga om hinder för part utgör laga förfall regleras i 32 kap. 8 § första stycket rättegångsbalken. Enligt andra stycket samma lagrum gäller att även hinder för ombud utgör laga förfall, dock med förbehållet att ”annat ombud ej kunnat i tid ställas”. Motsvarighet till det förbehållet finns inte i första stycket. I förarbetena uttalas dock att ett hinder för part att inställa sig personligen inte kan anses utgöra laga förfall för partsutevaro om parten har haft möjlighet att ställa ombud samt att härvid måste beaktas att parten bör ha skälig tid att skaffa ombud och samråda med ombudet (NJA II 1943 s. 420).

Det kan trots det nämnda förarbetsuttalandet inte krävas att en part, som för sin talan själv och inför en förhandling drabbas av ett giltigt hinder för sin personliga inställelse, för att undvika påföljder för partsutevaro skall låta sig representeras av annan om bara skälig tid finns för att möjliggöra detta. En mer nyanserad bedömning måste göras för att tillgodose den grundläggande principen om rätten till rättvis rättegång. Den principen innebär bl.a. att en part skall ha haft anledning att uppfatta det så att han eller hon har fått en rättvis rättegång. Hur parten bereds tillfälle att föra sin talan är därvid av central betydelse.

För en part är det typiskt sett av stor vikt vem som för partens talan vid en förhandling inför domstol. Av både ekonomiska och andra skäl kan en part välja att föra sin talan själv. I svensk rätt gäller i princip ingen skyldighet för part att anlita advokat eller annat kvalificerat ombud eller att överhuvudtaget låta sig representeras av annan (se SOU 1995:124 s. 265 ff.; jfr dock t.ex. 12 kap. 7 § och 33 kap. 8 § rättegångsbalken).

Om en part som för sin talan själv tillfälligtvis blir ur stånd att göra det, bör mot den angivna bakgrunden hans eller hennes önskemål om att beredas möjlighet att fortsätta att själv föra sin talan i regel respekteras.

Emellertid måste hänsyn tas till motpartens intresse av att få en prövning av tvistefrågan utan onödigt dröjsmål. En part som blir förhindrad att själv föra sin talan har därför att i rimlig utsträckning anpassa sig till och bära konsekvenserna av detta (jfr NJA 1988 s. 98).

När en part som själv för sin talan drabbas av vad som kan förutses vara ett långvarigt eller återkommande hinder mot personlig inställelse bör av nu anförda skäl rätten kunna i god tid före en förhandling uppmana parten att ställa ombud och upplysa om att hindret inte kommer att betraktas som laga förfall för partsutevaron. Om parten inte efterkommer uppmaningen utan uteblir, kan rätten besluta om föreskriven påföljd för utevaron.

IEs förhinder var förhållandevis kortvarigt. I ett läkarutlåtande ingivet inför huvudförhandlingen bedömdes hon kunna delta i domstolsförhandlingar om 2–3 månader. Om huvudförhandlingen då hade ställts in skulle den ha kunnat sättas ut att hållas efter sommaren. Motpartens intresse av en snar rättskipning skulle inte ha utgjort hinder mot en så begränsad fördröjning. Även med beaktande av de olägenheter det i övrigt skulle ha kunnat innebära att ställa in huvudförhandlingen, borde därför så ha skett för att tillgodose IEs önskemål att själv föra sin talan.

Det har alltså inte skäligen kunnat begäras att IE skulle ha ställt ombud för sig vid huvudförhandlingen den 15 maj 2007. Det laga förfallet för hennes personliga utevaron har därför inneburit laga förfall även för

partsutevaron. Hovrättens beslut att inte återuppta målet och att förplikta IE att ersätta motparten för rättegångskostnader i hovrätten skall följaktligen undanröjas och målet visas åter till hovrätten för fortsatt handläggning.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Ella Nyström, Kerstin Calissendorff, Stefan Lindskog (referent) och Lena Moore
Föredragande revisionssekreterare: Carin Westerlund